

Περιεχόμενα

Περιγραφή
Αρχαιολογικός Χώρος Βεργίνας
Γενικά
Ιστορικά Στοιχεία
Η Ανασκαφή
Τα Σημαντικότερα Μνημεία
Βασιλικοί Τάφοι της Μεγάλης Τούμπας
Νεκροταφείο των Τύμβων
Το θέατρο και το Ανάκτορο
Η Ακρόπολη και το τείχος της πόλης
Αγορά-Ιερό Εύκλειας
Ιερό Κυβέλης
Νεκρόπολη
Αρχαιολογικές εύρευνες και ευρήματα
Το Μουσείο και τα εκθέματα
Ο Ήλιος της Βεργίνας
Περιγραφή και επεξήγηση του συμβόλου
Σύγχρονες χρήσεις στην Ελλάδα

Περιγραφή:

Η πόλη των ιστορικών χρόνων που απλωνόταν στους λόφους δεν είναι ακόμη καλά γνωστή, αφού μόνον ένα μικρό ποσοστό της συνολικής έκτασης της έχει ανασκαφεί. Το κέντρο των Αιγών με το ανάκτορο και τα ιερά, το "άστυ" δηλαδή της πόλης που αναφέρει και ο χρησμός, καταλαμβάνει μια έκταση περίπου 800 στρεμμάτων και αναπτύσσεται σε επτά άνδηρα, στην πλαγιά, στα νότια του νεκροταφείου των τύμβων. Η διαφοροποίηση των αξόνων των οικοδομικών συγκροτημάτων που έχουν αποκαλυφθεί δείχνει ότι στις Αιγές, όπως και στην Αθήνα, αλλά και σε όλες τις παλιές πόλεις, δεν υπήρχε ορθολογικά οργανωμένο πολεοδομικό σύστημα με κανονικά οικοδομικά τετράγωνα και κάθετους οδικούς άξονες.

Στο δυτικό τμήμα της πόλης, σε ψηλό, περίοπτο σημείο ήταν χτισμένο το ανάκτορο που, ορατό από παντού, δέσποζε απόλυτα στην εικόνα της. Δίπλα του, στην πλαγιά που κατηφορίζει μαλακά προς το βορά, βρίσκονταν το θέατρο και τα σημαντικότερα ιερά, μαζί με τα υπόλοιπα δημόσια κτίρια της πόλης. Το άστυ των Αιγών προστατευόταν από τείχος, ωστόσο ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού κατοικούσε έξω από το τειχισμένο κέντρο σε πολλούς μικρούς συνοικισμούς, που ξεκινούν δίπλα από τα τείχη και απλώνονται σε ολόκληρη την περιοχή, διάσπαρτοι στους χαμηλούς λόφους, αλλά και στον κάμπο, σημαδεύοντας με την παρουσία τους την πορεία των αρχαίων δρόμων.

Ακολουθώντας το αρχαιότερο μοντέλο οργάνωσης του χώρου που εκφράζει μια κοινωνία στηριγμένη στην αριστοκρατική δομή των γενών με σημείο αναφοράς και πόλο συνοχής τη βασιλική εξουσία, οι Αιγές αναδύονται

από την αχλύ της προϊστορίας σαν μια πόλη "κατά κώμας", ένα 'ανοιχτό' πολεοδομικό μόρφωμα με μικρούς και μεγαλύτερους συνοικισμούς, διάσπαρτους γύρω από έναν κεντρικό πυρήνα, που εξελίσσεται οργανικά, χωρίς αυστηρά προκαθορισμένο σχέδιο και συγκροτείται στο χώρο με άξονα τη βασιλική παρουσία και εξουσία, τη σχέση με το θείο και την ανάγκη επιβολής και άμυνας, με άλλα λόγια, το ανάκτορο, τα ιερά και την οχυρή ακρόπολη.

Στα πλαίσια ενός μεγάλου οικοδομικού προγράμματος που υλοποιείται στα τελευταία χρόνια της βασιλείας του Φιλίππου Β' χτίζεται το νέο μεγαλοπρεπές ανάκτορο των Αιγών, το θέατρο που βρίσκεται δίπλα του και διαμορφώνεται το γειτονικό ιερό της Εύκλειας με τα βασιλικά αναθήματα. Τα κτίσματα αυτά, για τα οποία χρησιμοποιήθηκε ο ακριβός πωρόλιθος, ακολουθούν αυστηρά τον ίδιο άξονα, ακόμα και αν αυτό συνεπάγεται σοβαρά κατασκευαστικά προβλήματα, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του θεάτρου. Είναι προφανές ότι πίσω από τις κατασκευές αυτές υπάρχει ένας συγκεκριμένος σχεδιασμός που εμπνέεται από μια σαφή ιδεολογική τοποθέτηση: το κέντρο της πολιτικής και της θρησκευτικής εξουσίας που συγκεράζεται στο πρόσωπο του βασιλιά συνδυάζεται με το θέατρο, το κέντρο της τέχνης και του πολιτισμού.

Συνεχίζοντας ό,τι ξεκίνησε ο πρόγονός του Αρχέλαος, ο Φίλιππος Β' γίνεται βασιλιάς Μαικήνας, "πεφωτισμένος δεσπότης" κατά το πλατωνικό πρότυπο, και εγκαινιάζει στις Αιγές μια παράδοση που θα σφραγίσει την εικόνα των βασιλικών πόλεων της ελληνιστικής εποχής, της Περγάμου, της Αντιόχειας, της Σελεύκειας και θα φτάσει στο αποκορύφωμά της στην Αλεξάνδρεια με την ίδρυση της θρυλικής Βιβλιοθήκης και του Μουσείου, του πρώτου Πανεπιστημίου που γνώρισε ο κόσμος.

Στον κάμπο, στα βόρεια της πόλης, απλώνεται η αχανής νεκρόπολη των Αιγών, ο τόπος όπου θάβονταν οι βασιλιάδες των Μακεδόνων. Με κέντρο το νεκροταφείο των τύμβων της πρώιμης εποχής του σιδήρου (11ος-7ος αι. π.Χ.) η νεκρόπολη επεκτάθηκε προς τα νότια στα αρχαϊκά χρόνια (6ος-5ος αι. π.Χ.), προς τα δυτικά στα κλασικά (5ος-4ος αι. π.Χ.) και προς τα ανατολικά στα ελληνιστικά (3ος-1ος αι. π.Χ.).

Επίκεντρο της ανασκαφικής έρευνας η νεκρόπολη έχει δώσει πλούσια ευρήματα που τεκμηριώνουν όχι μόνον τις μεταθανάτιες πίστεις, αλλά αυτόν καθαυτό τον πολιτισμό των Μακεδόνων, του ακριτικού ελληνικού φύλου που μένοντας έξω από τις πολιτικοκοινωνικές εξελίξεις του νότου διατήρησε μέχρι τα ελληνιστικά χρόνια δομές, ήθη και παραδόσεις που ανακαλούν τον κόσμο του ομηρικού έπους.

Ανάμεσα στα ανασκαμμένα τμήματα της νεκρόπολης ξεχωρίζουν οι τρεις βασιλικές ταφικές συστάδες, η συστάδα του Φιλίππου Β' στα δυτικά (Μουσείο βασιλικών τάφων των Αιγών), η συστάδα του Δημαρχείου στα νότια και η συστάδα των βασιλισσών με τον τάφο της Ευρυδίκης και τον ιωνικό τάφο, τον λεγόμενο "τάφο του Ρωμαίου" από το όνομα του ανασκαφέα δίπλα στην βορειοδυτική πύλη της πόλης. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η ταφική συστάδα Heuzey-Μπέλλα στα ανατολικά, όπου αποκαλύφθηκαν τέσσερις μνημειακοί μακεδονικοί και τρεις κιβωτιόσχημοι τάφοι της ελληνιστικής εποχής.

Αρχαιολογικός Χώρος Βεργίνας

Γενικά

Η Βεργίνα (αρχ.: Αιγαί) είναι μία μικρή πόλη στη βόρεια Ελλάδα, στον Νομό Ημαθίας, στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Η πόλη έγινε παγκοσμίως γνωστή το 1977, όταν η Πανεπιστημιακή Ανασκαφή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου με τον καθηγητή αρχαιολογίας Μανόλη

Ανδρόνικο και τους συνεργάτες του, ανακάλυψε ανάμεσα στους άλλους τάφους και ένα ταφικό μνημείο που κατά την άποψή του ήταν του βασιλιά Φιλίππου Β', πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Η Βεργίνα βρίσκεται 13 χλμ. νοτιοανατολικά της Βέροιας, πρωτεύουσας του νομού, και περίπου 80 χλμ. νοτιοδυτικά της Θεσσαλονίκης. Ο πληθυσμός της πόλης ανέρχεται στις 2.000 κατοίκους και βρίσκεται στους πρόποδες των Πιερίων Ορέων, σε υψόμετρο 120 μέτρων από τη θάλασσα.

Η αρχαία πόλη, που βρίσκεται στις βόρειες υπώρειες των Πιερίων, ταυτίζεται με βεβαιότητα με τις Αιγές, την αρχαία πρωτεύουσα του βασιλείου της κάτω Μακεδονίας. Ο χώρος κατοικείτο, σύμφωνα με τις ενδείξεις, συνεχώς από την Εποχή της πρώιμης Χαλκοκρατίας (3η χιλιετία π.Χ.), ενώ ήδη κατά την πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (11ος - 8ος αιώνας π.Χ.) ήταν ένα σημαντικό πλούσιο και πολυπληθές κέντρο.

Η εποχή όμως της ακμής της πόλης ήταν τα αρχαϊκά (7ος - 6ος αιώνας π.Χ.) και τα κλασικά χρόνια (5ος και 4ος αιώνας π.Χ.), οπότε αποτελούσε το σημαντικότερο αστικό κέντρο της περιοχής, έδρα των Μακεδόνων βασιλέων και τόπο όπου συγκεντρώνονταν τα σημαντικότερα πατροπαράδοτα ιερά.

Οι Αιγές ήταν περίφημες στην αρχαιότητα για τον πλούτο των βασιλικών τάφων που βρίσκονταν στην εκτεταμένη νεκρόπολη της πόλης. Τα ευρήματα από τους βασιλικούς τάφους εκτίθενται στο υπόγειο κτίριο - στέγαστρο που προστατεύει τα αρχαία μνημεία, και σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης.

Ιστορικά Στοιχεία

Η Ανασκαφή

Οι ανασκαφές στην περιοχή άρχισαν το 19ο αιώνα από τον Γάλλο αρχαιολόγο L.Heuzey. Συνεχίστηκαν μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τον καθηγητή Κωνσταντίνο Ρωμαίο τη δεκαετία του '30. Μετά από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, την σκυτάλη ανέλαβε ο Μανόλης Ανδρόνικος, ο οποίος κατά τη δεκαετία του '50 και '60 ανέσκαψε το νεκροταφείο των τύμβων.

Το 1977 η σκαπάνη του Μ. Ανδρόνικου έφερε στο φως τους βασιλικούς τάφους της Μεγάλης Τούμπας, ανάμεσα στους οποίους σημαντικότερος ήταν εκείνος του Φιλίππου Β' (359-336 π.Χ.), μία ανακάλυψη που θεωρήθηκε ως ένα από τα σημαντικότερα αρχαιολογικά γεγονότα του αιώνα μας. Από τότε η ανασκαφή συνεχίζεται και έχει αποκαλύψει σειρά σημαντικών μνημείων.

Τα Σημαντικότερα Μνημεία

Τα σημαντικότερα μνημεία και αρχιτεκτονικά σύνολα του αρχαιολογικού χώρου της Βεργίνας - Αιγών είναι:

Οι βασιλικοί τάφοι της Μεγάλης Τούμπας. Στην ομάδα περιλαμβάνονται τρεις Μακεδονικοί τάφοι και ένας κιβωτιόσχημος. Ανάμεσά τους συγκαταλέγεται ο ασύλητος τάφος του Φιλίππου Β' (336π.Χ.) και ένας συλημένος κιβωτιόσχημος τάφος που ανήκει πιθανότατα στον βασιλιά Αλέξανδρο Δ' (310π.Χ.). Οι δύο αυτοί τάφοι κοσμούνται με λαμπρές τοιχογραφίες, έργα μεγάλων επώνυμων καλλιτεχνών.

Το νεκροταφείο των τύμβων

Πρόκειται για την επιβλητική νεκρόπολη της Εποχής του Σιδήρου (11ος-8ος αιώνες π.Χ.), που αποτελείται από περισσότερους από 300 χωμάτινους τύμβους οι οποίοι καλύπτουν συστάδες πλούσια κτερισμένων τάφων.

Ανάμεσα στα χωριά της Βεργίνας και των Παλατιτσίων, σε έκταση 500 περίπου στρεμμάτων, 540 ταφικοί τύμβοι συνθέτουν την καρδιά του αρχαιολογικού χώρου των Αιγών και προσφέρουν στον επισκέπτη μία μοναδική άποψη για τη αυθεντική μορφή που είχε ένα μακεδονικό νεκροταφείο στην αρχαιότητα. Οι παλαιότεροι τύμβοι ανάγονται στον 11ο αι. π.Χ., ενώ η κύρια χρήση του τμήματος αυτού της νεκρόπολης χρονολογείται στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (10ος - 7ος αι. π.Χ.), την εποχή που συντίθενται τα ομηρικά έπη, αλλά και στον 4ο και 3ο αι. π.Χ. Ο χώρος οργανώνεται με αρχαίους δρόμους και μονοπάτια, στις δύο πλευρές των οποίων υψώνονται οι χαμηλοί τύμβοι που πολλές φορές σχηματίζουν ομάδες, δηλώνοντας ίσως συγγενικές ή ευρύτερες σχέσεις. Ορισμένοι τύμβοι επαχρησιμοποιούνται τον 4ο αι. π.Χ.

Το Ανάκτορο και το Θέατρο

Τα δύο πολύ σημαντικά αυτά μνημεία είναι ενταγμένα στο ίδιο οικοδομικό σύνολο, που χρονολογείται στον 4ο αιώνα π.Χ. Το ανάκτορο οργανώνεται γύρω από μεγάλη περίστυλη αυλή και περιλαμβάνει ιερό (Θόλοι) αφιερωμένο στον Ηρακλή Πατρώο και πολυτελείς χώρους συμποσίων για τον βασιλιά και τους αξιωματούχους. Σε έναν από αυτούς σώζεται μωσαϊκό δάπεδο.

Πρόκειται επίσης για το θέατρο στο οποίο δολοφονήθηκε ο Φίλιππος Β' το οποίο ιδρύθηκε στα μέσα του 4ου αι. π.Χ., στη βάση του μεγάλου ανδρήρου του Ανακτόρου και σε οργανική ενότητα με αυτό.

Η ένταξη των δύο κτισμάτων στο ίδιο οικοδομικό σύνολο αποτελεί το πρότυπο της σύνδεσης του διοικητικού και πολιτικού κέντρου (ανάκτορο) με το κέντρο της πολιτιστικής και πνευματικής δραστηριότητας (θέατρο) που θα γίνει ο κανόνας στα μεγάλα Ελληνιστικά κέντρα (Αλεξάνδρεια). Το θέατρο που έχει καταστραφεί και λιθολογηθεί σχεδόν στο σύνολό του διαθέτει ένα διάζωμα, χωμάτινο σήμερα, ενώ λίθινα εδώλια σώζονται μόνον στην πρώτη σειρά.. Η ορχήστρα του στο κέντρο της οποίας σώζεται το λίθινο θεμέλιο της θυμέλης, του βωμού του Διονύσου έχει διάμετρο 28,40 μ.. Από την σκηνή που έκλεινε το θέατρο προς τα βόρεια σώθηκαν μόνον οι θεμελιώσεις

Η Ακρόπολη και το τείχος της πόλης

Βρίσκεται στα νότια του οικισμού σε έναν αρκετά απόκρημνο λόφο. Το τείχος εκτείνεται και προς τα ανατολικά της πόλης. Από την Ακρόπολη έχουν ανασκαφεί τμήματα του περιβόλου και του εσωτερικού (οικίες της ελληνιστικής εποχής). Η οχύρωση των Αιγών χρονολογείται στα πρώιμα ελληνιστικά χρόνια (τέλος 4ου αρχές 3ου αιώνα π.Χ.). Το άστυ των Αιγών

ήταν οπωσδήποτε τειχισμένο ήδη στην εποχή του Περδίκκα Β' (454-413 π.Χ.). Μια πύλη και ίχνη του τείχους του 5ου προχριστιανικού αιώνα έχουν εντοπιστεί στα βορειοδυτικά του άστεως δίπλα στην ταφική συστάδα των Βασιλισσών

Στην αρχή της βασιλείας του Φιλίππου Β' (359-336 π.Χ.) η οχύρωση ανακατασκευάστηκε, με το νέο τείχος να περιβάλλει την πλαγιά, όπου βρισκόταν το κέντρο της πόλης. Η οχύρωση περιέβαλε επίσης και τα δυο υψώματα στα νότια του ανακτόρου, όπου βρισκόταν η ακρόπολη. Το τείχος είχε πάχος που έφτανε τα 3 μ. και ήταν ενισχυμένο με πύργους. Λίθινο, με μέτωπα από πώρινους γωνιόλιθους, υλικό που μεταφέρθηκε από τα λατομεία του Βερμίου (απόσταση μεγαλύτερη των 10 χλμ.) μέχρι ένα σημαντικό τμήμα του ύψους του, συνεχιζόταν προς τα επάνω με ωμά πλιθιά. Στο ανατολικό τμήμα του τείχους ανοιγόταν μια μεγαλοπρεπής πύλη. Μια μικρότερη υπήρχε στη ΒΔ γωνία του, κάτω από την οποία βρέθηκαν τα λείψανα μιας άλλης που ανήκε στο παλιότερο τείχος του 5ου αι. π.Χ.

Αγορα-Ιερό Εύκλειας

Κάτω από το μνημειακό σύνολο του Ανακτόρου και του θεάτρου των Αιγών βρίσκεται το ιερό της Εύκλειας

Ετυμολογικά η λέξη προέρχεται από τις λέξεις 'ευ' και 'κλέος', και σημαίνει αυτήν που έχει καλή φήμη, υστεροφημία. Ο κυρίως ναός κατασκευάστηκε τον 4ο αι. π.Χ. ενώ ένας δεύτερος προστέθηκε τον

3ο αι. π.Χ. Το συγκρότημα του ιερού περιλαμβάνει επίσης ένα μεγάλο βωμό, μια μικρή στοά και ένα σχετικά μικρό περιστύλιο. Η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε εδώ στο φως βασιλικά αναθήματα στη θεά, με πιο χαρακτηριστικό εκείνο της βασίλισσας Ευρυδίκης, μητέρας του Φιλίππου Β'.

Βρίσκεται βόρεια από το ανάκτορο και το θέατρο των Αιγών -με τα οποία αποτελεί πιθανώς μια ενιαία πολεοδομική ενότητα, αλλά και πολύ κοντά στα δυτικά τείχη της αρχαίας πόλης, βρίσκεται το Ιερό της Εύκλειας, μιας

θεότητας, η λατρεία της οποίας εντοπιζόταν στις αγορές των αρχαίων ελληνικών πόλεων. Πρόκειται, επομένως, για έναν πολύ σημαντικό τομέα της πανεπιστημιακής ανασκαφής στη Βεργίνα, επειδή ταυτίζεται με τμήμα της αγοράς της κοιτίδας του μακεδονικού βασιλείου.

Στην περίοδο της μνημειακής διαμόρφωσης του ιερού εντάσσονται ένας ναός, μία στοά δίπλα του, οι βάσεις από τρία μαρμάρινα αναθήματα και ό,τι απέμεινε από ένα μνημειακό βωμό, που χρονολογούνται στον 4ο π.Χ. αιώνα. Στην ίδια περίοδο ανήκει ένα εντυπωσιακό μαρμάρινο άγαλμα, αφιέρωμα της βασίλισσας Ευρυδίκης, μητέρας του Φιλίππου Β', προς την Εύκλεια.

Στα ελληνιστικά χρόνια (3ος - 2ος αι. π.Χ.) ανάγονται ένας ακόμη μικρός ναός στα ανατολικά, μια ακόμη στοά στα νότια, αλλά και ένα μεγάλο περίστυλο κτήριο, βόρεια του κατεξοχόν ιερού, εντός του οποίου βρέθηκαν πρόσφατα δύο εντελώς αναπάντεχα βασιλικά ταφικά σύνολα που ανάγονται στην εποχή του Κασσάνδρου.

Ιερό Κυβέλης

Το Ιερό της Κυβέλης ή Ιερό της Μητέρας των Θεών είναι μια πολύτιμη πηγή πληροφοριών για τη λατρεία στις Αιγές. Το ιερό ιδρύθηκε στο κέντρο του αρχαίου άστεως και είχε τη μορφή ενός μεγάλου οικοδομήματος, στον τύπο της αρχαίας οικίας, με ευρύχωρα δωμάτια που οργανώνονται γύρω από μία κεντρική αυλή. Το συνηθέστερο εύρημα από την κύρια φάση της χρήσης του χώρου στα ελληνιστικά χρόνια είναι τα πήλινα ειδώλια της ένθρονης Μητέρας των Θεών-Κυβέλης, με το τύμπανο και τα λιοντάρια.

Νεκρόπολη

Νεκρόπολη: 'Η πόλις των πολλών'. Η πόλις των βασιλέων και των προγόνων. Η νεκρόπολη είναι ο υπόγειος χώρος της

μνήμης όλων των Μακεδόνων και ο υπέργειος χώρος των μνημείων που στέκονται για να συνέχουν το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον των ανθρώπων που έζησαν και έδρασαν στις Αιγές. Τα αρχαία νεκροταφεία της πρωτεύουσας των Μακεδόνων εκτείνονται εκτός του δομημένου χώρου που προορίζεται για τους εκάστοτε ζώντες, δηλαδή εκτός της πόλεως. Στον τεράστιο χώρο πέρα από τα τείχη, που οριοθετείται φυσικά από τα ρέματα που κατέρχονται από τα Πιέρια όρη, κυριαρχεί η ομηρική μορφή του τύμβου, του σωρευμένου χώματος πάνω από τον τάφο και του σήματος που φέρει το όνομα και το πατρώνυμο του αφανισμένου σώματος.

Αρχαιολογικές έρευνες και ευρήματα

Οι αρχαιολόγοι είχαν δείξει ενδιαφέρον για τους λόφους γύρω από τη Βεργίνα ήδη από το 1850, υποψιαζόμενοι ότι μπορεί να βρίσκονταν ταφικά μνημεία. Ανασκαφές άρχισαν το 1861 υπό την επίβλεψη του Γάλλου αρχαιολόγου Leon Heuzey, ο οποίος υποστηριζόταν από τον αυτοκράτορα Ναπολέοντα Γ'. Βρέθηκαν στη θέση Αγία Τριάδα τμήματα ενός μεγάλου κτηρίου που θεωρείται από πολλούς ότι χρησίμευε ως θερινό βασιλικό ανάκτορο, στην εποχή του βασιλιά Αντίγονου του Δώσωνος. Παρόλ' αυτά, οι ανασκαφές του Heuzey σταμάτησαν λόγω κινδύνου προσβολής της ανασκαφικής αποστολής από ελονοσία. Ο ανασκαφέας υποστήριξε ότι αυτή ήταν η θέση της αρχαίας πόλης Βάλλας, μια άποψη που επικράτησε μέχρι το 1976. Νεότερες ανασκαφές χρονολόγησαν το ανάκτορο στην εποχή του Φιλίππου Β

Ασημένια Λήκυθος με Χρυσό Στεφάνι, από τον ασύλητο τάφο III, Photo: Harry Gouvas

Vergina Tomb, Macedonia,
Greece. Gold Urn of King
Philip II.
Photo: Harry Gouvas

Χρυσή λάρνακα του τάφου του Φιλίππου Β΄

Το 1937 το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης με πρωτοβουλία του καθηγητή αρχαιολογίας Κωνσταντίνου Ρωμαίου, αποφάσισε να ιδρύσει στη Βεργίνα πανεπιστημιακή ανασκαφή για την εκπαίδευση των φοιτητών του. Ο Κ. Ρωμαίος ανέσκαψε περισσότερα τμήματα του θεωρούμενου ανακτόρου και έναν μακεδονικό τάφο, ο οποίος προς τιμήν τού ανασκαφέα του ονομάζεται "τάφος του Ρωμαίου", αλλά και πάλι οι ανασκαφές διακόπηκαν λόγω του ελληνοϊταλικού πολέμου το 1940. Μετά τον πόλεμο οι ανασκαφές επαναλήφθηκαν κατά την περίοδο 1950 με 1960 και το υπόλοιπο του "ανακτόρου" ήρθε στην επιφάνεια.

Ο αρχαιολόγος Μανόλης Ανδρόνικος πείστηκε από τον καθηγητή του Κ. Ρωμαίο ότι ένας λοφίσκος, που ανήκε στους τύμβους του νεκροταφείου της αρχαίας πόλης και λεγόταν "η Μεγάλη Τούμπα ", έκρυβε σημαντικούς τάφους. Το 1977 ο Ανδρόνικος ξεκίνησε μια ανασκαφή έξι εβδομάδων στην Τούμπα αυτή και ανακάλυψε τέσσερα θαμμένα ταφικά κτίσματα, τα δύο από τα οποία ήταν ασύλητα από τυμβωρύχους. Ο Ανδρόνικος, ενθαρρυσμένος και από τη θεωρία του N. Hammond, υποστήριξε ότι αυτοί οι ταφικοί θάλαμοι ήταν τόποι ταφής Μακεδόνων Βασιλέων, συμπεριλαμβανομένου του τάφου του Φιλίππου Β' -πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου- και μίας από τις γυναίκες του, πιθανώς της Μήδας, πριγκίπισσας από τη Θράκη, καθώς και του τάφου του έφηβου γιου τού Μεγάλου Αλεξάνδρου και της Ρωξάνης, Αλεξάνδρου Δ' της Μακεδονίας. Η άποψη αυτή προκάλεσε παγκόσμιο ενθουσιασμό.

Ο ισχυρισμός αυτός αμφισβητήθηκε από ορισμένους επιστήμονες, οι οποίοι, βασιζόμενοι σε μελέτες που έκαναν χρήση της άποψης ότι κάποια κατασκευαστικά στοιχεία των τάφων, οι ζωγραφικές παραστάσεις και ορισμένα κτερίσματα των τάφων αυτών χρονολογούνται δύο δεκαετίες μετά τη δολοφονία και την ταφή του Φιλίππου Β' το 336 π.Χ, καθώς και σε μελέτες που χρησιμοποίησαν ανθρωπολογικά στοιχεία, υποστήριξαν ότι ο τάφος ανήκει στον Φίλιππο Γ', γιο του Φιλίππου Β' και ετεροθαλή αδελφό του Μεγάλου Αλεξάνδρου, και στην περίπτωση αυτή, είναι πιθανόν η πλούσια

(χρυσελεφάντινη) πανοπλία που βρέθηκε στον τάφο να ανήκει στον Μέγα Αλέξανδρο, καθώς πιστεύεται ότι ο Φίλιππος Γ' έφερε τα όπλα πίσω στην Μακεδονία μετά τον θάνατο τού Αλέξανδρου στη Βαβυλώνα.

Μια άλλη μερίδα επιστημόνων αμφισβητεί ότι οι τάφοι είναι βασιλικοί και θεωρεί πιθανότερο να ανήκουν σε σημαντικούς Μακεδόνες αξιωματούχους, που απέκτησαν μεγάλο πλούτο από την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου στην Ασία, με βάση την άποψη ότι, την εποχή της επιστροφής των Μακεδόνων από την εκστρατεία αυτή, στη Μακεδονία εισρέει τόσο μεγάλος πλούτος από τα κέρδη της εκστρατείας, που όχι μόνο κοινοί θνητοί διαθέτουν αμύθητους θησαυρούς, αλλά και η αξία του χρυσού, λόγω των μεγάλων ποσοτήτων του, μειώθηκε.

Ο ιστορικός Μιλτ. Χατζόπουλος το 2008 συνοψίζει την αντιπαράθεση που υπήρξε γύρω από την ταυτοποίηση του τάφου και τονίζει τα σφάλματα ή και την προσπάθεια ορισμένων επιστημόνων να μεταχρονολογήσουν τα ευρήματα, ώστε να τα προσαρμόσουν στον Φίλιππο Γ' τον Αρριδαίο, ενώ ο ίδιος τεκμηριώνει ότι πρόκειται για τον τάφο του Φιλίππου Β'. Το 2010, επιστημονική μελέτη των οστών που βρέθηκαν στον τάφο απορρίπτει την περίπτωση να πρόκειται για τον Φίλιππο Γ' τον Αρριδαίο και υποστηρίζει βάσιμα ότι τα ευρήματα είναι συμβατά μόνο με τον Φίλιππο τον Β'. Επιπλέον, πρόσφατες ανακαλύψεις στη νεκρόπολη υποδεικνύουν άλλη τοποθεσία για τον τάφο του Αρριδαίου και της συζύγου του Ανταίας Ευρυδίκης, αν και εκκρεμεί η παρουσίαση λεπτομερειών σχετικά μ' αυτόν τον ισχυρισμό.

Σε επίρρωση των παραπάνω έρχεται η επιστημονική ανακοίνωση της διευθύντριας της πανεπιστημιακής ανασκαφής στη Βεργίνα, καθηγήτριας αρχαιολογίας του ΑΠΘ, Χρυσούλας Παλιαδέλη με θέμα "Σκελετικό υλικό από τους βασιλικούς τάφους της Βεργίνας - Ερμηνευτικές προσεγγίσεις στα ανθρωπολογικά δεδομένα" στην οποία αναφέρεται ότι μετά από επανεξέταση του σκελετικού υλικού από τον τάφο II της Μεγάλης Τούμπας στη Βεργίνα με τη συνδρομή ιατρικών και φυσικοχημικών εξετάσεων και με βάση σειρά επιστημονικών και ιστορικών δεδομένων αποδυναμώνεται η θεωρία της

ταύτισής του με τον Φίλιππο τον Αρριδαίο και τεκμαίρεται ότι "Ο βασιλικός τάφος της Βεργίνας ανήκει στον βασιλιά Φίλιππο τον Β'".

Τρεις ακόμα τάφοι βρέθηκαν το 1980. Οι ανασκαφές στη Μεγάλη Τούμπα συνεχίστηκαν και κατά τις δεκαετίες του 1980 και του 1990. Τον Μάρτιο του 2014 ανακαλύφθηκαν στη Βεργίνα πέντε ακόμη βασιλικοί τάφοι, οι οποίοι, στη φάση της έρευνας, πιθανολογείται ότι ανήκουν στον Αλέξανδρο τον Α' και την οικογένειά του ή στην οικογένεια του Κάσσανδρου της Μακεδονίας.

Το Μουσείο και τα εκθέματα

Μεγάλος αριθμός κτερισμάτων, που είναι έργα τέχνης ή έχουν αξία έργων τέχνης, ήρθε στο φως από τους τάφους, πολλά από τα οποία από χρυσό, όπως η περίφημη λάρνακα με τα αποτεφρωμένα απομεινάρια του Φιλίππου Β', που φέρει τον δεκαεξάκτινο ήλιο (ή αστέρι)-σύμβολο της μακεδονικής δυναστείας, η μικρότερη λάρνακα με το δωδεκάκτινο αστέρι και τα στεφάνια από φύλλα και καρπούς βαλανιδιάς.

Όλα τα ευρήματα βρίσκονται μέσα στο μουσείο, το οποίο εγκαινιάστηκε το 1993 και το οποίο κατασκευάστηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε να εγκιβωτίσει τα ταφικά κτίσματα προστατεύοντάς τα, να αναδεικνύει τα εκθέματα και να δείχνει την επανεπιχωματωμένη Τούμπα, όπως ήταν πριν από τις ανασκαφές. Μέσα υπάρχουν τέσσερις τάφοι και ένα μικρό ιερό, το Ηρώον. Οι δύο σπουδαιότεροι τάφοι, του Φιλίππου Β' και του Αλεξάνδρου Δ', δεν ήταν συλημένοι και περιείχαν τους κύριους θησαυρούς του μουσείου.

Ο τάφος του Φιλίππου Β' (Τάφος II), που χωριζόταν σε δύο θαλάμους (στον κύριο θάλαμο βρέθηκαν τα οστά του αποτεφρωμένου νεκρού βασιλιά και στον προθάλαμο τα οστά μιας αποτεφρωμένης νεκρής γυναίκας), περιείχε τα πολυτιμότερα ευρήματα. Η δωρικού ρυθμού πρόσοψη του θολωτού ταφικού κτίσματος φέρει δύο ζωφόρους. Μια δωρική με τρίγλυφα και μετόπες και πάνω από αυτήν μια ιωνική με αρκετά μεγαλύτερο ύψος• η ζωφόρος αυτή κοσμείται με μια τοιχογραφία που, παρά την κακή κατάσταση στην οποία αποκαλύφθηκε, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική. Πρόκειται για μια ζωγραφική

παράσταση με θέμα ένα ομαδικό κυνήγι και δηλώνει ίσως την αγαπημένη ασχολία του νεκρού που ετάφη εκεί.

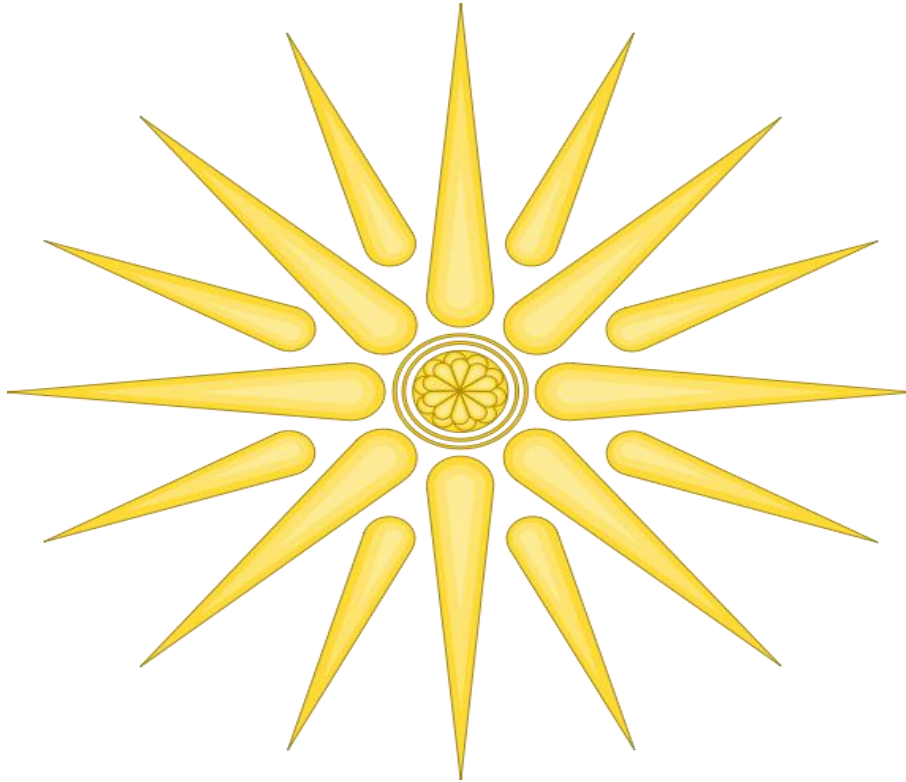
Ο ελαφρώς μικρότερος Τάφος III, που αποδίδεται στον Αλέξανδρο τον Δ' και στον κύριο θάλαμο του οποίου βρέθηκαν τα οστά του αποτεφρωμένου νεκρού εφήβου, απέδωσε επίσης σημαντικά ευρήματα, ενώ μια στενή ζωφόρος, που απεικόνιζε αρματοδρομία, στόλιζε τους τοίχους του Τάφου.

Ο λεγόμενος τάφος της Περσεφόνης, στους τοίχους του οποίου βρέθηκε μια θαυμάσια τοιχογραφία με θέμα την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Άδη, και ο τέταρτος τάφος, που είχε μια εντυπωσιακή είσοδο με τέσσερις δωρικούς κίονες και πιστεύεται ότι ανήκε στον βασιλιά Αντίγονο Β' Γονατά, βρέθηκαν άγρια συλημένοι και δεν απέδωσαν σημαντικά ευρήματα.

Ο Ήλιος της Βεργίνας

Ο Ήλιος της Βεργίνας (αλλιώς "Άστρο της Βεργίνας") είναι ένα σύμβολο που απεικονίζεται σε χρυσή λάρνακα που βρέθηκε το 1977 σε Βασιλικό τάφο που αποδίδεται στην Μακεδονική Βασιλική Δυναστεία του Φιλίππου Β' και του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Ο ήλιος αυτός χρησιμοποιείται στην Ελλάδα ως σύμβολο του διαμερίσματος της Μακεδονίας. Η ΠΓΔΜ χρησιμοποίησε επίσης το σύμβολο αυτό για την κρατική της σημαία, από το 1992 ως το 1995, προκαλώντας σημαντική αντίδραση από την Ελλάδα και την Κύπρο. Μετά τις αντιδράσεις, η ΠΓΔΜ το απέσυρε με την Ενδιάμεση Συμφωνία του 1995 και τροποποίησε τη σημαία της με βάση την αρχική σε σχηματοποιημένο ήλιο.

Ο Ήλιος της Βεργίνας

Περιγραφή και επεξήγηση του συμβόλου

Από τον ήλιο της Βεργίνας διακρίνονται καθαρά οι δεκαέξι ακτίνες και ο ρόδακας. Φέρεται πάνω σε χρυσή Λάρνακα, που βρέθηκε στο Βασιλικό τάφο του Φιλίππου Β', από τον αρχαιολόγο Μανόλη Ανδρόνικο κατά τις ανασκαφές του 1977 στον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας, στη Μακεδονία εξ ου και το όνομά του. Στην Λάρνακα της Ολυμπιάδος υπάρχει παραλλαγή του ήλιου της Βεργίνας με 12 ακτίνες.

Η σημασία του συμβόλου δεν έχει αποσαφηνιστεί πλήρως. Διάφορες εκδοχές των αρχαιολόγων είναι ότι ήταν ηλιακό σύμβολο, σύμβολο της Μακεδονίας, έμβλημα της Άργεαδικής δυναστείας του Φιλίππου, ένα θρησκευτικό σύμβολο που αναπαριστά τους 12 Θεούς του Ολύμπου, ή ένα διακοσμητικό σχέδιο. Δεκαεξάκτινοι, δωδεκάκτινοι και οκτάκτινοι Ήλιοι παρουσιάζονται συχνά σε Μακεδονικά και Ελληνιστικά νομίσματα και ασπίδες της περιόδου αλλά και σε ευρήματα από τον ευρύτερο ελληνικό κόσμο (Μεγάλη Ελλάδα και Μικρά Ασία), ήδη από τον 6ο αιώνα π.Χ., καθώς και σε απεικονίσεις Αθηναίων οπλιτών αλλά και σε νομίσματα, από τη νησιωτική μέχρι την

ηπειρωτική Ελλάδα, όπως στη Κέρκυρα, 5ος αιώνας π.Χ., Λοκρίδα, 4ο αιώνας π.Χ. Πριν το 1977 το σύμβολο θεωρείτο απλά διακοσμητικό στοιχείο. Έπειτα από την ανακάλυψη του Ανδρόνικου το σύμβολο άρχισε να συσχετίζεται με τους Αρχαίους Μακεδόνες, παρ' όλη τη πρωτέρα διακοσμητική του χρήση στην Ελληνική τέχνη.

Ήλιος της Βεργίνας σε ανάγλυφο που απεικονίζει τον θεό Ήλιο στο άρμα του, αρχές 4ου αι. π.Χ., νάος Αθηνάς, Τροία

Ο ήλιος της Βεργίνας στην ασπίδα του Ηρακλή, λήκυθος, αρχές 5ου αι. π.Χ., ελληνική αποικία της Γέλα στην Σικελία

Σύγχρονες χρήσεις στην Ελλάδα

Ο δεκαεξάκτινος Ήλιος της Βεργίνας σε μπλε φόντο είναι σημαία του γεωγραφικού διαμερίσματος της Μακεδονίας. Είναι επίσης έμβλημα της 1ης ΣΤΡΑΤΙΑΣ και της 34 Μ/Κ ΤΑΞ καθώς και διακοσμητικό στοιχείο στις νέες άδειες οδήγησης. Η Ελλάδα έχει απ' το 1995 στον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO), το αποκλειστικό δικαίωμα στη χρήση του συμβόλου και στα παρεμφερή του

Η σημαία με τον ήλιο της Βεργίνας όπως χρησιμοποιείται στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας.